

Nr 219.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.; given Stockholms slott den 8 april 1953.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Fö r s l a g

till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951
(nr 767) om räntereglering m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 7 december 1951 om räntereglering m. m., vilken gäller till och med den 30 juni 1953, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1954.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars
1953.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *fortsatt giltighet av lagen om räntereglering m. m.* och anför därvid följande.

Hösten 1951 infördes lagstiftning som syftar till att möjliggöra bl. a. en reglering av räntan vid in- och utlåning av penningar. Bestämmelserna är upptagna i lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m. Denna lag gäller till och med den 30 juni 1953. Lagen, som har karaktären av fullmaktslag, har hittills icke tagits i anspråk.

Beträffande lagens närmare innehåll må följande här nämnas.

Enligt den inledande bestämmelsen i 1 § erfordras för att lagens huvudbestämmelser skall träda i tillämpning att Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken därom meddelat särskilt förordnande. Sådant förordnande må meddelas i den mån så prövas oundgängligen nödigt för att uppnå det mål, som fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet.

Enligt 4 § äger riksbanken föreskriva viss *anmälningsskyldighet* för den som yrkesmässigt driver utlåning av penningar. Anmälningsskyldigheten omfattar tillämpade räntesatser och övriga villkor samt planerade ränteändringar.

Bestämmelser angående *räntestopp* meddelas i 5 §. Sålunda äger riksbanken föreskriva, att den som utlånar penningar icke må utan tillstånd av myndighet som Konungen bestämmer tillämpa högre ränta vid viss utlåning eller, om jämväl inlåning av penningar sker från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas, lägre ränta vid viss sådan inlåning än den, som han tillämpade å dag som i föreskriften angives, eller, om han då icke i jämförbar form utlånade eller inlånade penningar, den ränta, som den angivna dagen var att anse som gängse eller som han före nämnda dag senast tillämpat. Föreskrift om räntestopp meddelas att gälla för viss tid, högst sex månader. Då skäl därtill finnas må räntestoppet förlängas, varje gång för högst sex månader. Har räntestopp föreskrivits beträffande viss ut- eller inlåning, äger riksbanken då så prövas skäligt förordna om sänk-

ning av utlåningsräntan eller höjning av inlåningsräntan. Sådant förordnande må jämväl meddelas beträffande allenast viss person eller visst företag. Förordnande gäller under den tid räntestoppet är gällande.

I 6 § stadgas, att riksbanken äger fastställa viss högsta ränta vid viss utlåning (*maximiränta*) eller viss lägsta ränta vid viss inlåning av penningar från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas (*minimiränta*). Maximiränta må ej överskridas och minimiränta ej underskridas med mindre myndighet som Konungen bestämmer givit tillstånd därtill. För föreskrift om maximi- och minimiränta gäller samma tidsbegränsning som för räntestopp.

De nu återgivna bestämmelserna kompletteras med ett stadgande i 2 § att med ränta skall likställas varje annan gottgörelse som utgör vederlag vid lån av penningar. Vidare gäller enligt 3 §, att lagens föreskrifter ej har avseende å ränta, för vars beräkning eller fastställande gäller särskilda bestämmelser, givna i allmän författning eller eljest meddelade av Konungen.

Enligt 7 § äger riksbanken föreskriva, att obligationer, förlagsbevis och likartade skuldförbindelser ej må utgivas utan tillstånd av riksbanken. Ett undantag utgör därvid skuldebrev, som utgives av riksgäldskontoret.

I 8 § lämnas vissa bestämmelser om tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter som lämnas med stöd av lagen. 9 och 10 §§ upptager ansvarsbestämmelser m. m. I 11—13 §§ meddelas vissa processuella föreskrifter. Jämlikt 14 § slutligen äger Konungen meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för lagens tillämpning.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av lagen om räntereglering m. m. har av Kungl. Maj:t meddelats genom kungörelse den 7 december 1951 (nr 768). Denna kungörelse gäller till och med den 30 juni 1953. Kungörelsen innehåller bl. a. bestämmelser att vissa frågor avseende tillämpningen av ränteregleringslagen skall handläggas av en särskild nämnd, räntenämnden. Närmare föreskrifter om räntenämndens verksamhet m. m. är meddelade i instruktionen den 7 december 1951 (nr 769) för räntenämnden.

I skrivelse den 12 mars 1953 har *fullmäktige i riksbanken* — under erinran att giltighetstiden för ränteregleringslagen utgår den 30 juni 1953 — hemställt, att lagen måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1955. I skrivelsen har fullmäktige erinrat om att ifrågavarande fullmaktslag icke tagits i anspråk och framhållit, att en sådan åtgärd i dagens läge icke heller vore aktuell. Läget kunde emellertid förändras och fullmäktige ansåge därför att lagen borde bibehållas i beredskapssyfte.

Enligt skrivelsen bifogat protokollsutdrag hade ledamoten *herr Kristensson* anmält reservation mot fullmäktiges beslut och därvid anfört följande.

Då fullmäktige föreslog införande av en ränteregleringslag reserverade jag mig tillsammans med herr Gränebo för avslag härpå. Som skäl mot förslaget anförde vi bl. a. följande. Förslaget innebure, att det statliga regleringssystemet skulle utsträckas till ett nytt område av landets hushållning. Det innebure ett slags priskontroll inom kreditmarknaden. Erfarenheterna av konstlade ingrepp i det ekonomiska skeendet hade varit sådana, att allmän enighet hade rätt om att regleringar av denna art icke borde upprätthållas längre

än som vore absolut nödvändigt. Regleringarna hade i regel präglats av stelhets i så väl utformning som tillämpning och hade därför förorsakat icke avsedda skadliga biverkningar inom det ekonomiska livet. Anledning funnes att antaga att också en räntereglering skulle få menliga biverkningar.

Ett stort antal remissinstanser gav uttryck åt samma avvisande hållning.

Enligt min uppfattning är det nu än mer angeläget än tidigare att söka undvika onödiga regleringar. Den dämpning i konjunkturen, som inträtt, ställer större krav på smidig anpassning av det ekonomiska livets olika delar till detta förändrade läge. Att ränteregleringslagen skulle komma att tillämpas förefaller uteslutet. Ett bibehållande skulle då endast innebära att den skulle ha karaktären av ett understucket hot mot kreditinstanserna, för att få dem att medverka till användande av metoder, som de icke ansåge ändamålsenliga för det ekonomiska livet. Med tanke på den förståelse, som visats från olika håll att medverka till en åtstramning av kreditmarknaden borde lagen synas vara obehövlig även för dem som tidigare accepterat den.

Jag avstyrker sålunda förlängning av ränteregleringslagen.

Jämväl suppleanten *herr Sundén* uttalade, att han i likhet med *herr Kristensson* icke kunde förorda någon förlängning av ifrågavarande lagstiftnings giltighetstid.

Över bankofullmäktiges skrivelse har, efter remiss, yttrande avgivits av *bank- och fondinspektionen*. Inspektionen har förklarat sig icke kunna tillstyrka förslaget om en förlängning av ränteregleringslagen. I yttrandet anföres följande.

I det remissförfarande, som föregick införandet av lagen om räntereglering, deltog även inspektionen, som i sitt underdåniga utlåtande (15 september 1951) på anförda skäl avstyrkte, att det föreliggande förslaget då upphöjdes till lag. Då gällande ränteregleringslag i allt väsentligt överensstämmer med förslaget, har ämbetsverket nu icke anledning frånträda sin ursprungliga mening rörande lagens allmänna lämplighet.

Något förordnande med stöd av lagen har efter dess antagande icke ansetts erforderligt. Den förda penning- och kreditpolitiken har i förening med den allmänna konjunkturavmattningen lett till en avspänning på kreditmarknaden. I den remitterade framställningen bekräftas också, att något förordnande jämlikt den begärda lagen icke för närvarande synes påkallat. En förlängning av lagens giltighetstid skulle följaktligen ha till syfte endast att öka riksbankens påtryckningsmedel i händelse av ändrade förhållanden på kreditmarknaden. Såvitt gäller inspektionens verksamhetsområde synes emellertid utvecklingen efter ränteregleringslagens tillkomst närmast ha bekräftat att riksbanken — utan de i lagen inrymda befogenheterna — har möjligheter att påverka kreditgivningen i för riksbanken önskad riktning. Inspektionen vill här erinra om att Kungl. Maj:t till årets riksdag avlätit proposition om förlängning av giltighetstiden för lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebodelags kassareserv. De befogenheter, som med stöd av denna lag kunna lämnas riksbanken, äro i vart fall tillräckliga för att styra bankernas likviditetspolitik.

Vid angivna förhållanden är inspektionen nu lika litet som tidigare övertygad om nödvändigheten av en lagstiftning, som kan medföra så avsevärda olägenheter och till sina verkningar är så svårbedömbär som den ifrågavarande.

Departementschefen. Giltighetstiden för ränteregleringslagen utgår den 30 juni 1953. I sin tidigare omnämnda framställning har fullmäktige i riksbanken hemställt, att lagen måtte ges förlängd giltighet för tiden till och med den 30 juni 1955. Fullmäktige har framhållit att ränteregleringslagen hittills icke tagits i anspråk och att i dagens läge en sådan åtgärd icke heller vore aktuell. Läget kunde emellertid förändras och fullmäktige har därför ansett att lagen borde bibehållas i beredskapssyfte.

Beträffande den närmare motiveringen för ifrågavarande lagstiftning torde jag få hänvisa till proposition nr 221/1951 och bankoutsrottets utlå-tande nr 36/1951. Här torde endast behöva erinras om att lagstiftningen tillkom i syfte att skapa betingelser för en effektiv kreditpolitik från statsmak-ternas sida utan ogynnsamma återverkningar på ränteområdet. Det framhölls särskilt att det icke vore säkert, att den fullmakt, som innefattades i lagen, nödvändigtvis behövde utnyttjas i ett läge med tendenser till ränteglidning. I första hand borde i en dylik situation undersökas, huruvida möj-ligheter funnes att uppnå en sådan frivillig överenskommelse med kredit-instituten som tillgodosåge syftet att stabilisera räntenivån vid den av stats-makterna önskade höjden. Som bekant kom en sådan överenskommelse se-dermera till stånd och något förordnande enligt lagen har som följd härav icke ansetts erforderligt.

I finansplanen till årets statsverksproposition framhöll jag att en restriktiv kreditpolitik ingått som ett väsentligt led i den förda ekonomiska poli-tiken. De överenskommelser som under år 1952 gällde mellan riksbanken och kreditinstituten om en begränsning av kreditgivningen hade varit av stor betydelse för att hålla tillbaka de privata investeringarna. Jag framhöll vi-dare, att det — med beaktande av att den vunna förbättringen i den sam-hällsekonomiska balansen bestode i kraft av bl. a. de genom nämnda över-enskommelser existerande hindren för en ny utlåningsexpansion — klart framstode som ett önskemål att denna strama kreditpolitik fortsattes.

I slutet av 1952 slöts nya överenskommelser mellan riksbanken och kre-ditinstituten att gälla tills vidare under 1953. Något aktuellt behov av att i dagens läge utnyttja här ifrågavarande fullmaktslagstiftning för att stödja en fortsatt restriktiv kreditpolitik föreligger sålunda icke. Jag delar emel-lertid bankofullmäktiges uppfattning att lagstiftningen bör bibehållas i be-redskapssyfte. Så länge nuvarande ovissa konjunkturläge består bör det så-lunda enligt min mening icke ifrågakomma att avstå från den handlings-beredskap som ligger i denna fullmaktslagstiftning.

Bank- och fondinspektionen, som icke ansett sig kunna biträda förslaget om en förlängning av ränteregleringslagen, har bland annat hänvisat till att de befogenheter, som med stöd av den särskilda lagstiftningen om bank-aktiebolags kassareserv kunde lämnas riksbanken, vore tillräckliga för att styra bankernas likviditetspolitik. Med anledning av detta uttalande vill jag erinra om att lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv tillkommit som ett penningpolitiskt instrument för att begränsa kreditgivningen. Några möjlig-

heter att med hjälp av denna lagstiftning samtidigt förebygga eller modifiera icke önskvärda återverkningar på ränteområdet av en likviditetsåtstramning torde däremot icke finnas. Förefintligheten av de särskilda kassareservbestämmelserna utgör sålunda enligt min mening icke något skäl för att avskaffa ränteregleringslagen i nuvarande ekonomiska situation med dess i viss mån splittrade konjunkturbild.

Med åberopande av det anförda tillstyrker jag att ränteregleringslagen ges förlängd giltighet, dock begränsad till utgången av juni månad 1954.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över inom finansdepartementet upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.*, av den lydelse *Bilaga*¹ vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Barbro Åslund.

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 31 mars 1953.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden NISSEN,
HELLQUIST,
KARLGREN,
regeringsrådet ECKERBERG.

Enligt lagrådet den 30 mars 1953 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 mars 1953, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen i finansdepartementet C. V. Åbjörnsson.

Lagrådet yttrade:

Det år 1951 framlagda förslaget till lag om räntereglering m. m. blev under remissbehandlingen föremål för allvarliga erinringar från flertalet av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna. Tre ledamöter av lagrådet i dess dåvarande sammansättning ansågo sig vid granskningen av förslaget, med hänsyn till de skäl som anförts mot detsamma, icke kunna tillstyrka att det då upphöjdes till lag. En ledamot ansåg sig — om ock med stor tvekan — icke böra helt avstyrka lagstiftningen men fann vissa ändringar i förslaget nödvändiga i rättssäkerhetens intresse, ändringar som emellertid ej blevo vidtagna. Efter lagens tillkomst torde icke något ha inträffat, som är ägnat att inverka på lagfrågans bedömande i ena eller andra riktningen, annat än möjligen det förhållandet att behov hittills ej förelegat att sätta lagens bestämmelser i tillämpning och att en sådan åtgärd lär vara än mindre aktuell i dagens läge än då lagen antogs. Lagrådet ansluter sig till den ståndpunkt lagrådets flesta ledamöter intogo år 1951 och avstyrker alltså det nu remitterade förslaget.

Ur protokollet:

Olle Lundberg.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 april
1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NOR-DENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, lagrådets den 31 mars 1953 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 20 mars 1953 remitterade förslaget till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.*

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredragande departementschefen följande. Lagrådet har för sitt avstyrkande av det remitterade lagförslaget åberopat den ståndpunkt lagrådets majoritet intog år 1951 beträffande det då framlagda förslaget till lag om räntereglering. Då några nya synpunkter sålunda icke nu framförts, inskränker jag mig till att hänvisa till vad jag anförde vid lagens tillkomst år 1951 (se proposition nr 221/1951). Vid min tidigare anmälan av lagförslaget om fortsatt giltighet av ränteregleringslagen underströk jag, att det i nuvarande ovissa konjunkturläge icke borde ifrågakomma att avstå från den handlingsberedskap, som låg i denna lagstiftning. Denna uppfattning har icke rubbats av vad som framkommit vid lagrådsbehandlingen.

Föredragande departementschefen hemställer härefter att lagförslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Fischier.